

פרק משנה 1

ב ט י ח ו ת - כ ל ל י

63.0104 תכנית לניהול הבטיחות והגהות בעבודה, הבטיחות באש והבטיחות בחומרים מסוכנים ביחידות צה"ל

פרק א – מטרה

1. מטרת פקודה זו לקבוע חובה לגבש ולנהל את הבטיחות ביחידות צה"ל באמצעות תוכנית שיטתית ופעילות יזומה מראש לניהול הסיכונים ביחידות צה"ל, כדי למנוע אירועי בטיחות וגהות בעבודה, אירועי בטיחות באש ואירועי בטיחות בחומרים מסוכנים, לצמצם את הסיכונים ולמלא אחר דרישות החקיקה והדין הצבאי.

פרק ב – הגדרות

2. בפקודה זו –

- א. "אירוע בטיחות" – תאונה או תקרית בטיחותית;
- ב. "בטיחות" – מכלול הפעולות שתכליתן קיום רמת סיכונים סבירה בצה"ל, לאור המטרה;
- ג. "בקרת סיכונים" – בחירה והפעלה של אמצעים לביטול סיכונים או להפחתתם;
- ד. "גהות" – תחום מקצועי העוסק בעקרונות לשמירת בריאות הפרט והקבוצה וביישומם על ידי מניעה ופיקוח על גורמי סיכון בריאותיים בסביבת העבודה והפעילות; נקרא גם "בריאות תעסוקתית";
- ה. "גורם סיכון" – מצב או פעולה שעשויים להזיק ולהביא לפגיעה גופנית או בריאות לקויה או שילוב של אלה;
- ו. "הערכת סיכונים" – קביעת ערכו הכמותי, האיכותי או רמת השפעתו המזיקה של גורם סיכון, תוך התחשבות בהלימה לאמצעי הבקרה הקיימים וקביעה האם הסיכון הוא קביל;
- ז. "זיהוי גורמי סיכון" – חיזוי, איתור ותיעדוד גורמי סיכון הקיימים בתהליכי העבודה ובסביבת העבודה;
- ח. "יחידה" – יחידת רישום בהתאם לפקודות הצבא, שלה כפיפות מוגדרת למפקדה ממונה ואשר לה מספר מזהה מטכ"לי ופקודת ארגון עצמאית;
- ט. "מודל 5M" – מודל תיאור תרומתם והשפעתם של הגורם האנושי (אדם), גורמי המכונה והציוד, גורמי הסביבה, גורמי הניהול וגורמי המשימה על סיכונים, תאונות ותקריות בטיחותיות (Man-Machine-Medium-Mission-Management), כפי שאומץ ופורסם בצה"ל על ידי מנהל הבטיחות באגף הטכנולוגיה והלוגיסטיקה;
- י. "משימה חריגה" – משימה מורכבת ובלתי שגרתית בהיקפה או בסוגה, המאופיינת בסיכונים רבים ואשר מחייבת היערכות ותכנון שיטתי מוקדמים טרם ביצועה, לשם הפחתת הסיכון הטמון בה ולמניעת נפגעים ומפגעים;
- יא. "ניהול סיכונים" – תהליך רב-שלבי מובנה ושיטתי לזיהוי, להערכה ולבקרת סיכונים, במטרה לבטלם או לצמצמם לכדי סיכונים קבילים;
- יב. "ניהול סיכונים תהליכי" – ניהול סיכונים בקשר לתהליך עבודה מורכב ורב-שלבי;

- ג. "ניטור סביבתי תעסוקתי" – מדידת רמות חשיפה לגורמי סיכון בסביבת העבודה, הערכת רמות החשיפה ומעקב אחריהן;
- ד. "ניתוח סיכונים" – מיצוי משמעויות אירועי בטיחות אפשריים, לאחר זיהוי נוכחותם של גורמי סיכון; הערכה של הסבירות להתרחשותם של אירועי בטיחות עקב קיומם של גורמי הסיכון; הערכה של תוצאות אירועי בטיחות; וחישוב משוקלל של רמת הסיכון הנגזרת מן ההערכות הקודמות;
- טו. "סיכון" – הסיכוי להתממשותו של פוטנציאל הרסני הטמון במשימה או במצב דברים, כפי שהוא מתבטא בשילוב של ההסתברות להתרחשות אירוע בטיחות או לחשיפה לגורם שיש בו פוטנציאל לפגיעה ושל חומרות הפגיעה הגופנית או של הבריאות שעלולות להיגרם כתוצאה מהתממשות הפוטנציאל ההרסני כאמור;
- טז. "סיכון קביל" – סיכון שהוקטן, עד לרמה שהוגדרה כקבילה על ידי מפקד היחידה או על ידי גופי הבטיחות בזרועות ובאגפים כהגדרתם בהפ"ע 2.0712 לעניין "הבטיחות והגהות בצה"ל";
- יז. "תאונה" – מאורע בלתי מתוכנן, בו התרחשו, שלא בכוונה ושלא עקב פעילות אויב, פגיעה באדם או נזק לציוד או לרכוש;
- יח. "תיק מפעל" – תיק המקביל במבנהו ובמטרתו לתיק מפעל כהגדרתו ואפיונו בתקנות רישוי עסקים (מפעלים מסוכנים), התשנ"ג-1993, שנכתב בהתאם למנחה לכתיבת תיק המפעל ליחידה המפורסם מעת לעת על ידי מנהל הבטיחות באט"ל;
- יט. "תכנית בטיחות" – תכנית יישומית ושיטתית, הכוללת פעילות יזומה מראש להגשמת יעדי היחידה בתחום הבטיחות, ובה פירוט של פעולות לביצוע, לרבות ציון האחראים לביצוע כל פעולה ומועדי השלמתה או יישומה;
- כ. "תקרית בטיחותית" – אירוע שבו התממש פוטנציאל של גורם סיכון או של מפגע, בלא פגיעה באדם, אשר היה עלול להסתיים בתאונה (אירוע מסוג "כמעט ונפגע").

פרק ג – כללי

3. כל יחידה בצה"ל תקבע תוכנית בטיחות שנתית, לקיום רמת בטיחות יחידתית שתתייחס למכלול הפעולות, גורמי הסיכון והסיכונים העלולים להיווצר או שנוצרים אגב פעולת היחידה, בתחומי הבטיחות והגהות בעבודה, הבטיחות באש והבטיחות בחומרים מסוכנים.
4. מנהל הבטיחות באגף הטכנולוגיה והלוגיסטיקה יהיה רשאי, באישור מראש שיינתן על ידי מפקד אגף הטכנולוגיה והלוגיסטיקה, לשנות, להחמיר, להקל או לקבוע החרגה לעניין חובותיה של יחידה לפי פקודה זו, כולן או חלקן.
5. פקודה זו אין בה כדי לגרוע מהוראות הפ"ע 2.0712 לעניין "הבטיחות והגהות בצה"ל" או מהוראות פרקים 7 ו-63 לקובץ פקודות המטכ"ל, אלא להוסיף עליהם ולחדדם בלבד.
6. תוכנית בטיחות כהגדרתה בפקודה זו יכול שתשולב בתוכניות בטיחות אחרות, בתיקי מפעל וכיוצא באלו, ובלבד שרכיבי התוכנית במסמך האחוד יאושרו במתכונת הקבועה בפרק ד' לפקודה זו ויכללו את המרכיבים והפרטים המחייבים בתוכנית בטיחות כפי שפורטו בפרק ה' להלן.

פרק ד – סמכות ואחריות מפקד היחידה ומכין תוכנית הבטיחות

7. תוכנית בטיחות ביחידה תגובש ותאושר ביחידות צה"ל באופן הבא:
- א. מפקד היחידה יאשר תוכנית בטיחות המותאמת ליחידתו ויחתום על נוסחה;
- ב. מפקד היחידה יציג את תוכנית הבטיחות למפקדה הממונה ולגוף הבטיחות להם הוא כפוף;

- ג. המפקדה הממונה תתייחס לתוכנית הבטיחות בכתב ותחייב את מפקד היחידה לתקן את תוכנית הבטיחות בהתאם להוראותיה.
8. מפקד היחידה כאמור בסעיף 7 יקיים מדי שנה את סדרת הפעולות הבאות:
- א. יורה לבעל תפקיד שימונה כאמור בסעיף 9 להלן, להכין תוכנית בטיחות כנדרש בפקודה זו, וינחה על הגשתה לאישורו;
- ב. יעדכן את תוכנית הבטיחות או יורה לבעל תפקיד שימונה כאמור בסעיף 9 להלן, לעדכנה בכל נושא חדש או נושא הדורש עדכון;
- ג. יחזיק ברשותו את תוכניות הבטיחות החתומות של שלוש השנים האחרונות, לפחות;
- ד. יאפשר למכין התוכנית ולבעלי התפקיד בתחום הבטיחות והגהות גישה מלאה לכל מידע ולכל מקום הנדרש לצורך הכנתה, וכן יורה על שיתוף פעולה של כל בעלי התפקידים ביחידה;
- ה. יפקח על תהליך ניהול הסיכונים, יאשר את רמת הסיכון הקביל, ויוודא כי הופקו והוטמעו לקחים מהתהליך ביחידה;
- ו. יחליט לגבי הקצאת המשאבים הדרושים ליישומה של התוכנית;
- ז. יבקר ויאמוד את מידת יישומה של התוכנית ויתעד בכתב את ממצאיו והחלטותיו;
- ח. יחזיק עותק מהתכנית העדכנית, במקום שיש לחיילים גישה חופשית אליו, ויאפשר לכל חייל ביחידה המעוניין בכך, לעיין בתוכנית בכל עת, במידה הנדרשת לחייל לצורך מילוי תפקידו;
- ט. יאשר את התוכנית בחתימתו, כאמור בסעיף 7 לעיל.
9. תוכנית בטיחות כאמור בסעיפים 7 - 8 לעיל לא תיכנס לתוקפה, אלא אם הוכנה על ידי בעל תפקיד, שמונה על ידי מפקד היחידה לצורך כך, שהוסמך או שהוכר לפי אחד או יותר מהקריטריונים הבאים:
- א. ממונה בטיחות בעבודה, שהוא בעל אישור כשירות תקף על פי תקנות ארגון הפיקוח על העבודה (ממונים על הבטיחות), התשנ"ו-1996 ושעבר השתלמות בנושא כתיבת תוכנית בטיחות ביחידה שאושרה על ידי מנהל הבטיחות באגף הטכנולוגיה והלוגיסטיקה;
- ב. קצין בטיחות בתקן מלא, שהוסמך כדין ושעבר השתלמות בנושא כתיבת תוכנית בטיחות ביחידה שאושרה על ידי מנהל הבטיחות באגף הטכנולוגיה והלוגיסטיקה;
- ג. מי שהוכיח להנחת דעתו של ראש מנהל הבטיחות באגף הטכנולוגיה והלוגיסטיקה, כי הוא בעל כשירות וידע מספקים לצורך כתיבת תוכנית בטיחות ביחידה בהתאם להוראות פקודה זו.
10. מכין תוכנית הבטיחות כאמור, יבסס תוכניתו על האדנים המקצועיים הבאים:
- א. תהליך ניהול סיכונים, כפי שהוגדר בהוראות הקבע של אגף הטכנולוגיה והלוגיסטיקה;
- ב. שיקול כלל הפעילויות והתהליכים ביחידה, תוך הישענות על הנתונים המצטברים ביחידה בשלוש השנים האחרונות לפעילותה, לפחות, ועל איסוף והתעדכנות סבירים של ידע, ותוצרי תחקירים של אירועים הנוגעים לתחום הבטיחות מכלל צה"ל.

פרק ה – מרכיבים מחייבים בתוכנית הבטיחות ביחידה

11. תוכנית הבטיחות ביחידה תכלול לכל הפחות את הפרקים המנויים בנספח לפקודה זו.
12. תוכנית הבטיחות תיכתב בבהירות ובמידת העמקה ופירוט, המתאימים לאופי ולמתווה פעילות היחידה, תוך שמירה על פקודות ביטחון המידע בצה"ל.
13. בסמכות מנהל הבטיחות באגף הטכנולוגיה והלוגיסטיקה לשנות את מרכיבי הנספח מעת לעת, בהתאם למדיניותו ובשים לב לרמת תוכניות הבטיחות בעבודה הנהוגה במשק האזרחי, בהתאם לתקנות ארגון הפיקוח על העבודה (תכנית לניהול הבטיחות), התשע"ג-2013.
14. הנספח יתוקן בנוהל מקוצר, ללא סבב הערות וחתימות כאמור בהפ"ע 1.0102, ע"י מנהל הבטיחות באגף הטכנולוגיה והלוגיסטיקה, ובאישור מפצ"ר-יעח"ק ואג"ת-נו"פ בלבד.

נספח:

פרקים ומרכיבים מחייבים בתוכנית הבטיחות ביחידה

א. פרק תיאור היחידה ויטודות הבטיחות בה, בו יכללו ויפורטו:

- (1) יעוד היחידה ומאפייני הפעילות העיקריים של היחידה;
- (2) גורמי הסיכון העיקריים איתם מתמודדת היחידה;
- (3) דגשי מפקד היחידה בנושא הבטיחות, לרבות "חזון אני מאמין בבטיחות" של המפקד;
- (4) סקירה סדורה של מדיניות הבטיחות של מפקד היחידה;
- (5) יעדים בתחום הבטיחות כנגזרת מדרישות הרמה הממונה וכפי שנקבעו ע"י מפקד היחידה (יעדים תוצאתיים ויעדים איכותיים);
- (6) היקף המשרתים ביחידה ועיסוקיהם;
- (7) מיקומם ופריסתם הגיאוגרפית של מתקני היחידה ופעילויותיה העיקריות בהם ומחוצה להם;
- (8) מפה של היחידה, עליה מסומנים כלל המתקנים והאמצעים הממוקמים בשטחי היחידה ולהם נגיעה לתחום הבטיחות והגהות;
- (9) אישור מפקד היחידה בחתימתו המקורית, בדף השער של התוכנית.

ב. פרק תיאור מערך הבטיחות, בו יכללו ויפורטו:

- (1) עץ מבנה ארגוני של מערך הבטיחות, לרבות ועדת בטיחות, ממונה על הבטיחות, ממונה בטיחות באש, מורשה רעלים/אחראי רעלים, קצין בטיחות בעבודה/חומרים מסוכנים, מפקד משלח חומרים מסוכנים ביחידה, ממונה על בטיחות קרינה, ממונה על בטיחות לייזר, אחראי עזרה ראשונה ונאמני בטיחות המשתלבים במערך הבטיחות והגהות של היחידה; הכל, באופן התואם את אופיה וסוג פעילותה של היחידה;
- (2) מערך הטיפול והתגובה לאירועי בטיחות ולמצבי חירום ביחידה, בחלוקה לתחומי הבטיחות הרלבנטיים ליחידה;
- (3) כתבי המינוי של בעלי התפקידים בתחומי הבטיחות, בהם מפורטים אחריותם, סמכותם ותנאי מינויים.

ג. פרק היסטוריית אירועי הבטיחות ולקחיהם, בו יכללו ויפורטו:

- (1) לקחים שהופקו מאירועי בטיחות שנגרמו ביחידה או ביחידות דומות בעבר;
- (2) סקירות אירועי בטיחות ביחידה, שהתרחשו בה בשלוש השנים האחרונות, לכל הפחות;
- (3) סקירות אירועים משמעותיים הקשורים לפעילות היחידה ושניתן להפיק מהם לקחים במטרה למנוע אירועי בטיחות, כולל ציון הפעילות המתקנת שבוצעה בעקבות האירועים;
- (4) סקירות האירועים כאמור בסעיפים קטנים 2 ו-3 תובאנה בחלוקה לתחומים כגון: עבודה, אש, חומרים מסוכנים, אירועים צבאיים רבי משתתפים וכיו"ב.

ד. פרק ניהול הסיכונים ביחידה, בו יכללו ויפורטו:

- (1) תיאור תהליך ניהול סיכונים, הכולל התייחסות למודל 5M;
- (2) זיהוי גורמי סיכון;
- (3) הערכת הסיכונים;
- (4) ניתוח סיכונים;
- (5) ניתוח שיטות ואמצעים לעניין בקרת הסיכונים;
- (6) סקירת אופן יישום השיטות והאמצעים שנבחרו לבקרת הסיכונים;
- (7) ריכוז התהליכים המרכזיים ביחידה וציון מפורט של ניהול הסיכונים התהליכי שבוצע לגביהם;
- (8) פירוט ההחלטות הבאות, לגבי כל סיכון שאותר:

- (א) בעל תפקיד ביחידה, האחראי ליישום האמצעים לבקרת הסיכון;
 (ב) לוחות זמנים ומועד סיום ליישום האמצעים לבקרת הסיכון;
 (ג) דרכי מעקב אחר הפחתת הסיכון.

ה. פרק תוכנית הדרכות בטיחות והיתרים, בו יכללו ויפורטו:

- (1) תוכנית הדרכות שנתית; התוכנית תתבסס, בין היתר, על גורמי הסיכון המפורטים בפרק ניהול הסיכונים ביחידה (פרק ד' לתוכנית);
- (2) רמת שמירת כשירותם של נושאי תפקידים המנויים בהתאם לעץ המבנה ולכתבי המינוי, והצבת יעדים לגבי כשירות זו;
- (3) נהלים להדרכה ולחניכה של בעלי תפקיד וחיילים חדשים ביחידה;
- (4) גרף תרגול בעלי התפקידים והעובדים, בהתמודדות עם מצבי חירום הקשורים לסיכונים האופייניים ליחידה, בתחומי הגהות, הבטיחות בעבודה, הבטיחות באש והחומרים המסוכנים;
- (5) שיטות נבחרות להגברת המודעות לבטיחות וגהות ביחידה, לרבות פעולות הסברה ופרסום;
- (6) מועד הדרכת בטיחות שנתית שיעברו כלל המשרתים ביחידה והנמנים עליה, בדבר מניעת סיכונים והגנה מפניהם;
- (7) שיטות לווידוא ולבחינה של רמת הבנתם של המשרתים ביחידה והנמנים עליה את תכני ההדרכה לגבי הסיכונים ודרכי ההתגוננות מפניהם;
- (8) רישומת מעודכנת של תיעוד ביצוע ההדרכות והשלמותיהן, לרבות הערות המדריכים ובעלי התפקיד בתחום הבטיחות;
- (9) טבלת שליטה לעניין חידוש היתרים, אישורים, רישיונות, הסמכות, מינויים ושמירת כשירויות, הנוגעים לבטיחות ביחידה, בה יפורטו:
 - (א) רשימת החיילים ביחידה להם נדרשים חידושי הרשאות, מינויים או אישורי כשירות; בצד כל שם חייל יפורטו מועד החידוש ודרכי מעקב אחר פעולות אלה;
 - (ב) מועדי ודרכי חידוש ההיתרים, האישורים והנהלים הנדרשים על פי כל דין באופן מרוכז ביחידה;
 - (ג) תיעוד מאושר של אופני החידוש כאמור, לפי רשימת בעלי התפקידים.

ו. פרק הבדיקות התקופתיות לפריטי ציוד ולמוצרים, בו יכללו ויפורטו:

- (1) תוכנית בדיקות תקופתיות מתואמת, המגובה במשאבים מתאימים, המבוססת על החוקים, התקנות, התקנים, הפקודות וההוראות הצבאיות וכן על הוראות היצרן של מוצרים ופריטי ציוד ומיכון;
- (2) רשימת פריטים החייבים בבדיקות בטיחות תקופתיות לרבות מכשירים, מכונות, מתקנים ותשתיות; בצד כל פריט יפורטו הבדיקות הדרושות, מועדיהן ודרכי מעקב אחר ביצוע בדיקות אלה;
- (3) גרף פעילות שנתית שיכלול מועדים לבדיקת קיומם, כשירותם ותקינותם של פריטי הציוד המשמשים כאמצעי הבטיחות במקום העבודה, לרבות: אמצעי גילוי, התרעה, כריזה, תאורת חירום, כיבוי אש, מכשירי חשמל, תשתיות חשמל ובינוי, לוחות חשמל, הארכת מבנים, מערכות גז"כ אש אוטומטיות, מפסקי פחת, תומכי יציבות במבנים, פרגולות וסככות, וכן של אמצעי בטיחות קרינה, ציוד מגן אישי, שילוט בטיחות, ואמצעים המשמשים את צוותי החירום;
- (4) תיעוד רשמי וחתום לבדיקות כאמור, כפי שנחתם על ידי אחראי, בעל תפקיד או בעל מקצוע מוסמך, כנדרש על פי הוראות כל דין.

ז. פרק הגהות ביחידה, בו יכללו ויפורטו:

- 1) רשימת המשרתים והעובדים החייבים בבדיקות רפואיות תעסוקתיות תקופתיות בקשר לפעילות היחידה וגורמי הסיכון שבה; בצד כל שם עובד יפורטו הבדיקות הדרושות, מועדיהן ודרכי מעקב אחר ביצוען;
- 2) רשימת המתקנים או העיסוקים המחייבים בדיקת התאמת משרתים ועובדים לעבודה או לפעילות; בצד כל מיתקן או עיסוק יפורטו הבדיקות הדרושות, ודרכי מעקב אחר ביצוע בדיקות אלה;
- 3) רשימת משרתים ועוסקים לגביהם קיימות המלצות לטיפול מניעתי, כאשר הדבר נובע מסיכונים מיוחדים אליהם הם עלולים להיחשף בפעילותם; בצד כל שם יפורטו הפעולות הדרושות, מועדיהן ודרכי מעקב אחר ביצוען;
- 4) גרף ביצוע בדיקות וניטורים סביבתיים תעסוקתיים כנדרש על פי דין, לרבות ביצוע סקרים וניטורים מקדימים.

ח. פרק החומרים המסוכנים, בו יכללו ויפורטו:

- 1) טבלת ריכוז חומרים מסוכנים ביחידה, כהגדרתם בפ"מ 63.0101 לעניין "חומרים מסוכנים בצה"ל";
- 2) רשימת המשמעות הנגזרות מטבלת ריכוז החומרים המסוכנים כפי שאושרה על ידי מפקד היחידה, לרבות הפערים המתוארים בה;
- 3) תוכנית פינוי פסולת החומרים המסוכנים, כפי שהיא תואמה ותוקצבה;
- 4) הפנייה לריכוז גליונות בטיחות ביחידה, כהגדרתם בתקנות הבטיחות בעבודה (גיליון בטיחות, סיווג, אריזה, תיווי סימון של אריזות), התשנ"ח-1998;
- 5) הפנייה לתיק המפעל של היחידה;
- 6) הפנייה לנהלי פעילות צוותי החירום ביחידה או צוותי חירום התומכים את היחידה;
- 7) מניית ציוד הבטיחות, המסמכים והשילוט הנוגעים לחומרים מסוכנים.

ט. פרק הנהלים ביחידה, בו יכללו ויפורטו:

- 1) רשימת נהלי הבטיחות הקיימים ביחידה לשגרה ולחירום, מקום פרסומם ומועד עדכוןם האחרון, בתחומים הבאים:
 - א) פינוי נפגעים;
 - ב) כיבוי שריפות;
 - ג) תיקי שטח;
 - ד) תיקי מפעל;
- 2) נוהל אישור ובקרת הכנסתם של גורמי סיכון חדשים ליחידה ושילובם בתהליך ניהול הסיכונים;
- 3) נוהל ביצוע משימה חריגה ביחידה;
- 4) נוהל קליטת חייל או עובד חדש, לרבות מתנדבים, חיילי מילואים, חניכים וכדומה;
- 5) הפקודה או הנוהל לדיווח ותחקור אירועי בטיחות;
- 6) נוהל העסקת קבלנים ופיקוח בטיחותי על פעילותם.

י. פרק פעולות ומשימות בטיחות נוספות, בו יכללו ויפורטו:

ריכוז פעולות ומשימות נוספות שננקטו ביחידה, לקידום מערכי הבטיחות ביחידה; בריכוז כאמור יפורטו פעולות כגון עבודות מטה של צוותי שיפור, פעולות שהציעה ועדת הבטיחות, פעולות שיזם הממונה על הבטיחות ותיעוד של אישורי בעלי הסמכות ביחידה לפעולות אלו.

יא. פרק ריכוז הפערים העיקריים בתחום הבטיחות ביחידה, בו יכללו ויפורטו:

ריכוז ותעדוף של הפערים העיקריים בתחום הבטיחות ביחידה, בין שמקורם באירוע מסוים ובין שמקורם בתוכניות בטיחות של השנים שעברו; הפערים יסווגו לשתי קטגוריות: פערים לטיפול ברמת היחידה ופערים לטיפול או להנחיה ברמת היחידה הממונה.

י.ב. נטפחים או פרקים נוספים:
ניתן להוסיף לתוכנית תוספות ע"פ צורכי היחידה.